

CAPITALISME I POLÍTICA ALIMENTÀRIA

UNA POLÍTICA ALIMENTÀRIA PER A L'ALTRA ECONOMIA

JOÃO PEDRO STÉDILE

Brasiler, ciutadà del món i membre de Via Campesina i del MST, São Paulo, Brasil

Arribem a set milions d'éssers humans, els que habitem aquest nostre planeta. Més de la meitat viuen amuntegats a les grans ciutats. Lluny del seu lloc d'origen. I per primer cop a la història hem assolit la trista estadística d'un bilió de persones que passen gana. Que passen gana cada dia. És a dir: un 14% de la humanitat no té dret a sobreviure... I d'aquest 14%, hi ha milers de criatures que, juntament amb les seves mares, moren també diàriament.

Entre la població que aconsegueix alimentar-se, se'ns ha imposat un model alimentari. Fa quatre-cents anys, abans de l'arribada del capitalisme, els humans s'alimentaven amb més de 500 espècies diferents de vegetals. Fa cent anys, amb l'hegemonia de la revolució industrial, es van reduir a cent les espècies diferents d'aliments, que després de collits passaven per un procés industrial. I en fa trenta, d'anys, després de l'hegemonia financera arreu del món, la base de tota alimentació de la humanitat està representada, en un 80%, per la soja, el blat de moro, l'arròs, les mongetes seques, la civada i la mandioca. El món s'ha convertit en un gran supermercat, en un gran supermercat únic. La gent, independentment del lloc on viuen, s'alimenten amb els mateixos productes bàsics. Productes subministrats per les mateixes empreses, com si fóssim una gran cort de porcs que espera, passiva i dominada, la mateixa ració diària.

Una tragèdia, amagada dia rere dia pels mitjans de comunicació al servei de la classe dominant, la qual s'enriqueix amb el banquet d'interessos, lucres, comptes bancaris, xampany i llagosta. Cada vegada més obesos i deshumanitzats! Empatxats d'injustícies i iniquitats.

Per què hem arribat a aquesta situació?

Perquè el capitalisme, com a manera d'organitzar la producció, la distribució dels béns i la vida de les persones, i basada en el lucre i en l'explotació, s'ha apoderat de tot el planeta. I els aliments s'han convertit en una simple mercaderia. Qui té diners pot comprar l'energia per continuar vivint... Qui no en té no pot continuar sobrevivint. I per tenir diners cal que

vengui la seva força de treball. Si hi ha algú que la vulgui comprar, és clar!

Perquè, al voltant de 100 empreses agroalimentàries transnacionals (com ara Cargill, Monsanto, Dreyfuss, ADM, Syngenta, Bunge, etc.) controlen la major part de la producció mundial de fertilitzants, agroquímics, agrotòxics, les agroindústries i el mercat de venda d'aquests aliments.

Avui dia els aliments es venen i s'hi especula a les borses de valors internacionals, com si fóssim una matèria primera qualsevol, com ara el ferro, el petroli, etc., i els grans inversors financers es transformen en propietaris de milions de tones d'aliments, que especulen i augmenten els preus a posta per tal d'augmentar-ne els guanys. Milions de tones de soja, blat de moro, blat, arròs (fins i tot les collites que encara s'han de fer, fins i tot les collites del 2018 que encara no s'han sembrat), ja s'han venut. Aquests milions de tones de cereals, que no existeixen, ja tenen amo!

La fixació dels preus dels aliments ja no segueix les regles del cost de producció, un cop sumats els mitjans de producció i la força del treball. Ara són fixats pel control oligopòlic que les empreses fan del mercat, i imposen un preu únic per al producte, arreu del món, i en dòlars. I qui tingui un cost superior fa fallida, ja que no pot reposar les seves despeses.

Perquè, en aquesta fase de control del capital financer, fictici, sobre els béns, que circula arreu del món en proporcions cinc vegades més gran del que el seu equivalent en producció (255 trilions de dòlars en moneda, per a tan sols 55 trilions de dòlars en béns anuals), han transformat també els béns de la natura (com ara la terra, l'energia, els minerals), en simpes mercaderies sota el seu control. Això ha provocat una enorme concentració de la propietat de la terra, dels béns de la natura i dels aliments.

I quina és la solució?

En primer lloc, cal fer un nou pacte a tot el planeta sobre el següent principi: l'aliment no pot ser una mercaderia. L'aliment és l'energia de la natura (sol més terra, més aigua, més vent) que mou els éssers

humans, produïts en harmonia i conjuntament amb els altres éssers vius que formen la immensa biodiversitat del planeta. Tots depenem de tots, en aquesta sinergia col·lectiva de supervivència i reproducció. L'aliment és un dret de supervivència. I, per tant, tot ésser humà ha de tenir accés a aquesta energia per reproduir-se com a ésser humà, de manera igualitària i sense cap condicionant.

Els governants han adoptat el concepte de seguretat alimentària per tal d'explicar aquest dret, i així dir que els governs han de subministrar menjar als seus ciutadans. És un petit avenç en relació amb la subordinació total al mercat. Però nosaltres diem que el concepte de "moviments socials" és insuficient, perquè no resol el problema ni de la producció dels aliments ni de la distribució. Ni molt menys del dret a tenir-ne, d'aliments. Perquè no n'hi ha prou que els governs comprin menjar, o distribueixin diners en "bosses-família", perquè la gent pugui comprar-ne. Els aliments continuen sent tractats com a mercaderia, i donen molt de lucre a les empreses que proveeixen els governs. I la gent continua sent dependent. Si abans era del mercat, ara és dels governs.

Defensem el concepte de sobirania alimentària, que és la necessitat i el dret que, a cada territori (ja sigui una vila, un poble, una tribu, un assentament, un municipi, un estat o fins i tot un país), tingui el dret i el deure de produir els seus propis aliments. Ha sigut aquesta pràctica la que ha garantit la supervivència de la humanitat, fins i tot en condicions més difícils. I està provat biològicament que a qualsevol lloc del planeta és possible produir l'energia –els aliments– per a la reproducció humana, a partir de les condicions locals.

La qüestió fonamental és com garantir la sobirania alimentària dels pobles. És per això que hem de defensar la necessitat que, en primer lloc, tots els que conreen la terra i produeixen els aliments (els agricultors, els pagesos), tinguin el dret a la terra i a l'aigua. Com un dret d'éssers humans. D'aquí la necessitat que té la política de repartir els béns de la natura (terra, aigua, energia, etc.) entre tots, a través del que anomenem "reforma agrària".

Cal garantir que hi hagi sobirania nacional i popular sobre els principals béns de la natura. No podem sotmetre'ls a les regles de la propietat privada i del lucre. Els béns de la natura no són pas fruit del treball humà! És per això que l'estat, en nom de

la societat, ha de sotmetre'ls a una funció social, col·lectiva, sota control de la societat.

Calen polítiques públiques governamentals, que estimulin la pràctica de tècniques agrícoles de producció d'aliments, que no siguin depredadores de la natura, que no facin servir verins i que produeixen en equilibri amb la natura i la biodiversitat. I que n'hi hagi per a tothom. Aquestes pràctiques adequades és el que anomenem "agroecologia".

Cal garantir el dret que les llavors, les diferents races d'animals i les millores genètiques que es van fent, per part de la humanitat, al llarg de la història siguin accessibles a tots els pagesos. No pot haver-hi propietat privada sobre les llavors i els éssers vius, com l'actual fase del capitalisme ens imposa, amb les seves lleis de patents, transgènics i mutacions genètiques. Les llavors són un patrimoni de la humanitat!

Cal garantir que a cada ciutat o regió es produeixin els aliments necessaris que la biodiversitat local necessita. D'aquesta manera mantenim els hàbits alimentaris i la cultura local, com una qüestió, fins i tot, de salut pública. Perquè els científics, els metges i els biòlegs ens ensenyen que l'alimentació de tots els éssers vius, per a la seva reproducció saludable, ha de conviure en pau amb l'hàbitat i amb l'energia del lloc on viuen.

Cal que els governs garanteixin la compra de tots els aliments produïts pels pagesos, i que facin servir el poder de l'estat per garantir-los una renda adequada i alhora la distribució dels aliments de forma adequada a tots els ciutadans.

Cal impedir que les empreses transnacionals continuïn controlant part del procés de producció dels béns agrícoles, de la producció i distribució dels aliments.

Cal desenvolupar els beneficis que aporten els aliments (el que s'anomena "agroindústria"), en la forma cooperativa sota control dels pagesos i treballadors.

Cal adoptar pràctiques de comerç internacional d'aliments entre els pobles basades en la solidaritat, la complementarietat i l'intercanvi. I no pas en l'oligopoli de les empreses ni en el domini del dòlar.

Cal que l'estat desenvolupi polítiques públiques que garanteixin el principi que l'aliment no és una simple mercaderia, sinó un dret de tots els ciutadans. La gent només viurà en societats democràtiques, amb els seus drets mínims assegurats, si tenen accés a l'aliment-energia que necessiten.